

Posudek diplomové práce ing. Dariny Bártové: Duchovní doprovázení

Téma duchovního doprovázení zvolila diplomandka pro jeho aktuálnost. Tvrdí totiž, že „po změně podmínek...po r. 1989 se zájem o duchovní doprovázení bude zvyšovat i u nás“ (6). Toto tvrzení by ovšem bylo třeba doložit či rozvést. Nezdá se, že sama změna vnějších podmínek povede k uvedenému efektu; bylo by třeba identifikovat i další faktory, které by autorčino tvrzení potvrdily.

Pro pojednání o svém tématu zvolila Bártová promyšlený postup: Začíná vyjasněním pojmů, registrujíc jemné odchylky v označení: duchovní vedení, doprovázení, poradenství, otcovství. Všechny tyto nuance se v dějinách uplatnily, popravdě v různých společenských prostorech. Pro svou potřebu navrhuje definici: „Dlouhodobý, dobrovolný vztah na základě společné dohody mezi doprovázejícím a doprovázeným, kdy křesťan ve víře zkušenější...pomáhá druhému rozeznávat a orientovat se v duchovním životě...a uspořádat jej, s vědomím, že on sám je pouhým svědkem důležitějšího vztahu mezi doprovázeným a Bohem samým, který je vposledu tím pravým a suverénním duchovním vůdcem“ (11n). Autorka podtrhuje, že jde o „smluvní vztah“, neřeší však otázku, jak takový vztah vzniká. Jak poznám „křesťana ve víře zkušenějšího“? Mohu si takovou legitimaci vystavit sám spolu s nabídkou doprovázení křesťanu méně zkušenému?

Vyjasní potom nejdříve teologické (křesťanská antropologie: člověk je povolán ke společenství s Bohem v období mezi Kristovým nanebevstoupením a parúsií) a potom psychologické (osobnostní zralost) předpoklady doprovázení. Svůj koncept autorka přesně vymezí vůči jiným náboženstvím (doprovázející není „guru“, mistr), vůči psychoterapii (nejde o intervenci v patologických stavech) i vůči svátosti smíření (nejde jen o situaci hříchu a nemůže být anonymní).

Třetí kapitola je věnována sondám do historie (otcové pouště, keltské křesťanství, František z Assisi, Klára z Assisi, Ignác z Loyoly, Terezie z Ávily, Jan od Kříže, Martin Luther, Jednota bratrská, starectví). Tyto kapitolky jsou většinou pouhými medailonky, představujícími jednotlivé postavy (či hnutí) historicky, ne však s podrobnějším rozbořením zvláštností jejich pojetí duchovního doprovázení (s výjimkou Ignáce). Recenzent soudí, že by produktivnější bývalo bylo omezit výběr na několik „typů“ duchovního doprovodu, hlouběji je charakterizovat a případně navzájem porovnat. (Autorka např. odolala lákání srovnat Ignácův a Lutherův pojem „útěchy“ a „neútěchy“, ač měla k dispozici vydatný pramen, Lutherovy „Letters of Spiritual Counsel“ – dílo kupodivu neuvedené v seznamu literatury.)

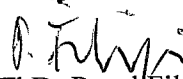
Ve čtvrté kapitole pojednává diplomandka o podobě duchovního doprovázení, počínajíc od osobnostních požadavků na doprovázejícího, přes různé formy (vedení – pastorec – poradenství) k vlastnímu obsahu doprovázení, tj. prvkům, které by v něm zpravidla neměly chybět: sdílení zkušenosti modlitby a cesty víry, podpora na vlastní cestě ke svobodě v Bohu. Některé situace vyžadují uplatnit specifické zřetele; jsou to: děti a dospívající, služebníci církve, staří lidé, ženy a muži, doprovod uvnitř komunity, stav krize. Každá z těchto kapitol by vyžadovala širší pojednání, avšak autorka svůj pohled zaměřuje jen ke svému tématu. Nezaměří ani patologické jevy duchovního doprovázení; mohou nastat na straně doprovázeného (narušená osobnost, vědomí vlastní spravedlnosti nebo naopak sklon ke konformitě s prostředím atd.), na straně doprovázejícího (pokušení gurua, sklon k manipulativnímu jednání, nevzdělanost a nezkušenost atd.), ale i na straně prostředí (tlak na podřízenost laiků klerikům, nedostatek koinónického prvku, elitářství a jiné formy zneužívání duchovní moci).

Skoro polovinu rozsahu práce zabírá kapitola 5 nadepsaná „Současný stav“. Zde autorka představuje výsledky rozsáhlé ankety, kterou podnikla ve společenstvích různých církví (a mezi studenty teologie ETF a KTF) s cílem zjistit, nakolik je pojem duchovního doprovázení znám a duchovní doprovázení praktikováno v různých prostředích a v různých věkových, genderových a vzdělanostních skupinách. Úctyhodná práce. Avšak autorka sama postřehla některé její metodické slabiny: 1. Především: Výběr zkoumaných prostředí (přes jejich početnost, zahrnující vedle „klasických“ církví i letniční společenství existující spíše na okraji spektra; naproti tomu chybí ECM nebo CASD) je víceméně náhodný a otázka jejich typičnosti pro danou konfesní tradici sporná. – 2. Zdá se, že hodnoty některých zkoumaných parametrů procházejí napříč, nesouvisejí specificky s konfesním prostředím, nýbrž s jinými faktory tradice nebo současné profilace daného společenství (například: Ochránovský sbor v Turnově vykázal diametrálně odlišné výsledky od sousedního sboru Jednoty bratrské). 3. Představa duchovního doprovázení má v různých prostředích různé obsahy a formy a také různé nositele (např. úřad presbytera je vnímán odlišně); tuto okolnost se autorka snažila v anketě zohlednit.

Přes tyto slabiny však anketa ukázala některé zajímavosti, jež není sice možno generalizovat, ale slouží k zamyšlení. Například se zdá, že potřeba duchovního doprovázení (alespoň v klasických církvích) je živější u věkových skupin nižších, než u lidí starších; kdyby se toto pozorování mělo potvrdit, bylo by potřebí je interpretovat – v každém případě by mohlo nepřímo potvrdit autorčinu úvodní tezi. Autorka též zjistila, že „poptávka“ po duchovním doprovázení je vyšší, než jeho využívání – v protestantských prostředích dokonce výrazně vyšší, jakoby zde zela určitá nevyplněná mezera. – Lze také pozorovat určité posuny v pojmu a praxi doprovázení: směrem ke klasické pastýřské péči, směrem k pastoraci ve „skupinkách“, ke konceptu učednictví nebo vůdcovství (v charismatických a letničních společenstvích). – Pokud jde o stupeň vzdělání, statistika neukázala žádnou souvislost mezi vzděláním a doprovázením u církví katolického typu, kdežto u ostatních je výrazně nižší počet doprovázených osob s vysokoškolským vzděláním; zde však mohla být statistika zkreslena tím, že ve zkoumaných církvích charismatického a letničního typu, kde byly hodnoty doprovázení velmi vysoké, bylo zanedbatelné procento lidí s vyšším vzděláním. – Napříč spektrem jde také zjištění, že absolutně preferovaným doprovázejícím je ve všech církvích nositel(ka) duchovního úřadu, jakoby se toto charisma automaticky přiřazovalo k ordinaci. Naproti tomu jen povážlivě zřídka se vyskytne případ, že ordinovaný sám je „doprovázen“. To autorka vidí jako vážný nedostatek, navrhuje možnosti jeho překonání; rovněž nedostatek speciální průpravy (kněží i laiků) ohrožuje kvalitu doprovázení. V závěru diplomandka klade otázku, zda by profesionalizace této služby (jak je v některých zemích vyžadována) byla spíše ziskem nebo újmou.

Celkově jde o práci kromobyčejně zdařilou. Jak dalece lze její závěry zobecnit, je otevřenou otázkou, nicméně jde o závažné podněty k zamyšlení. V nich spatřuje recenzent hlavní přínos této diplomové práce. Přál by si jen, kdyby byl výrazněji zohledněn „eklesiologický“ aspekt, okolnost, že doprovázení se děje v kontextu církve – obecné i místní - a jaký vliv tento kontext může, resp. má mít, a to v různých rozměrech. Jde jen o interakci dvou individuí na společné cestě víry, nebo také o tiché působení prostředí víry? Jakou roli hraje účast na bohoslužebném životě, na mši? Jakou „reditus ad baptismum“? Jakou účast na společné službě potřebným? Atd. Autorka o této dimenzi ví, roztroušeně ji zmiňuje, avšak soustavnější reflexe těchto průvodičů (a někdy i zdrojů) doprovázení by práci bylo prospělo.

Po formální stránce (grafika a gramatika) nemá práce naprosto žádné nedostatky. S potěšením ji doporučuji k obhajobě.

Prof. ThDr. Pavel Filipi

10.4.2006